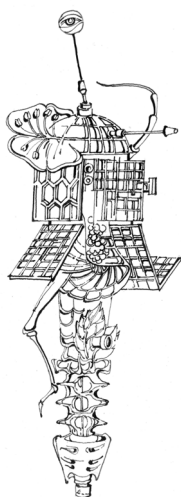

LAUER EDITH

AZ AMERIKAI MAGYAR KOALÍCIÓ JELENLÉTE A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

A kilencvenes évek
elején az első
feladatunk az amerikai
és magyarországi
kapcsolatok építése
és amerikai
infrastrukturális
segélyprogramok
méltányos elosztásának
szorgalmazása volt.

■ Gyerekkorban kivándorolt, kettős identitású amerikai magyar vagyok, magyar „szűrőn” keresztül nézem az amerikai világot. Miként is működik ez? Pár perccel ezelőtt vettem kézbe a nagy terjedelmű vasárnapi *New York Times* című újságot, amelyikben egy kis füzet az Ohio állambeli Kenyon College egyhetes, bentlakásos nyári szemináriumait hirdeti: „Töltsd szabadságodat Dantéval, Descartes-tal, Shakespeare-rel vagy más halhatatlan írókkal. Fedezd fel a civilizációt formáló műveket.” Milyen kiváló gondolat! Vajon létezik-e ilyen tábor Pécsen, Szegeden vagy Kolozsvárott? És ha nem, miként lehetne hasonló nyári programot indítani/fenntartani? Amióta aktív vezető szerepet vállaltam az amerikai magyar életben, vagyis 1991-től állandóan figyelem az amerikai civil társadalom sokrétűségét, és próbálok egyetemes magyar célok szolgálatára fordítani annak célszerűségét, fortélyait.

Amikor családommal az 1956-os magyar forradalom után, tizennégy évesen az Egyesült Államokba kerültem, elámultam az amerikai élet hihetetlen lehetőségein. Rövid idő alatt elsajátítottam az angol nyelvet, és hamarosan akcentus nélkül használtam azt. Egyetemi tanulmányaimat követően amerikai férjemmel, John Lauerral családot alapítottunk. Az ő változó munkabeosztásai következtében az USA és Európa tizenkét különböző városában éltünk. Bár akkoriban is érdeklődéssel figyeltem az otthoni eseményeket, Brüsszelből látogattunk először haza a hetvenes évek elején. Az időben főleg otthonteremtéssel, Kriszta és Andrea lányunk nevelésével és a tőlünk elvárt különféle jótékonyági tevékenységek szervezésével foglalkoztam.

Számomra 1989-ben kezdett a magyar „szűrő” hatékonyan működni. Fogalmazhatnánk úgy is, kis romantikával, hogy abban az évben történt „a csillagok különös együttállása”. A lányaink – amerikai szokás szerint – önállósították magukat, és elhagyták a szülői házat; mi Johnnal New Jersey államból Ohioba költöztünk; Magyarországon pedig megtörtént a rendszerváltozás. Az év júliusában Hámos László, Latkóczy Emese és Szekeres Zsolt (Magyar Emberi Jogok Alapítvány) kérésére Johnnal elvállaltuk egy nagy pénzgyűjtő díszvacsora megszervezését Washingtonban, ami báró Heinrich Thyssen Bornemisza német expresszionista festményeinek ottani kiállítása kapcsán történt. A washingtoni Nemzeti Gallériában rendezett november 16-i rendezvény váratlanul nagy sikerrel járt: 300 embert és több százezer dolláros bevételt biztosított az Emberi Jogok Alapítvány további működtetésére. Egy hónappal később kitört az ún. román forradalom, Tőkés László neve hirtelen közismert lett, és mi, amerikai magyarok, hihetetlen lelkesedéssel néztünk a csodával azonos változások elé.

Az otthoni rendszerváltozás történelmi fejleményei idején Washingtonban és New Yorkban egy kis csapat arról kezdett tanácskozni, miként lehetne létrehozni egy országos civil intézményt, amelyik összefogná az amerikai magyar szervezeteket és egyéneket, és képes lenne nemcsak ad hoc alapon, hanem intézményesített formában is biztosítani az amerikai magyar érdekek képviselését. (Az 1906-ban alapított Amerikai Magyar Szövetség ekkor már alig létezett: egymást beperelve a vezetők új, konkuráló szervezeteket alapítottak, és ezáltal elveszítették hitelességüket.)

Többek között Hám Tibor, Nt. Bertalan Imre, Szekeres Zsolt és Szabolcs, Koszorus Ferenc, Kovács Árpád, Taraszovics Sándor, Várallyay Gyula, Fekete Pál, majd később Ludányi András, Újvági Péter, Teleki Pál és jómagam is segédkeztünk ez új szervezet létrehozásában. Végül is tizenöt szervezet és öt személy neve szerepel az alapítók névsorában, amikor hosszú előkészületek után, 1991. augusztus 20-án hivatalosan bejegyeztettük az Amerikai Magyar Koalíciót (AMK) – Hungarian American Coalition (HAC) Washingtonban. Szekeres Szabolcs és Zsolt jóvoltából az AMK első Információs Irodája az IID cégük irodájában kapott helyet. Bár azóta többször költöztünk, washingtoni irodánkat immár 24 éve fenntartjuk a város központjában.

Milyen célkitűzéseket fogalmaztunk meg a Koalíció küldetéseként? Nt. Bertalan Imre, a Koalíció Igazgatótanácsának első elnöke így foglalta össze: „Célunk, hogy a hagyományos amerikai magyar szervezeteket és egyházakat kiegészítve erőt merítsünk az amerikai magyar társadalom eddig kihasználatlan tartalékaiból, és hatékony, szakmailag felkészült, magas politikai szinten dolgozó intézményt hozunk létre, melynek törekvései és befolyása messze meghaladja az eddig elért eredményeket.”

A Koalíció küldetése azóta is ugyanaz: 1) táplálni a Magyarország történelme és kultúrája iránti érdeklődést; 2) védelmezni a magyarság emberi és kisebbségi jogait és kulturális örökségét világszerte; 3) szorgalmazni az oktatási és kulturális együttműködést az Egyesült Államok és Magyarország népe között; és 4) támogatni a demokratikus intézményeket és a gazdasági növekedést Magyarországon. Munkánk orozslánrészét önkéntes alapon végezzük, és költségeinket magunk fedezzük. Az évi költségvetésünket szervezeti és egyéni tagsági díjakból, támogatásokból, céladományokból és a projektek adminisztrációs költségeiből fedezzük. Jelenlegi 28 tagszervezetünk összesen mintegy 30 000 tagot számlál.

Bár szervezetünket sokan „lobbinak” hívják, ez nem felel meg a valóságnak. Alapításunk óta szigorúan betartjuk az amerikai nonprofit, ún. 501c3 adómentes szervezetekre vonatkozó jogi feltételeket, amelyek limitálják a lobbizással kapcsolatos kiadásokat és aktivitásokat. Ezzel együtt a legfontosabb feladatunk az amerikai döntéshozók és publikum időszerű és pontos tájékoztatása olyan kérdésekben, amelyek

befolyásolják az egyetemes magyarság érdekeit, akár Magyarországon, akár a Kárpát-medencében. E tájékoztatás gyakran nyílt fórumokon és gyűléseken, olykor személyes beszélgetésekben, a háttérben történik meg.

A kilencvenes évek elején az első feladatunk az amerikai és magyarországi kapcsolatok építése és amerikai infrastrukturális segélyprogramok méltányos elosztásának szorgalmazása volt. A kezdettől prioritás volt mindannyiunk számára, hogy tájékoztassuk a washingtoni döntéshozókat és a sajtót a magyar kisebbségi jogok sérelmezéséről Romániában, Szlovákiában, a Vajdaságban és Kárpátalján. E céllal 1996 novemberében az amerikai Kongresszusban konferenciát rendeztünk *A nemzeti kisebbségek szerepe az európai biztonságpolitikában és integrációban* címmel. Ezen összehasonlítást nyert a nyugat-európai kisebbségek jogi és mindennapi helyzete a négy nagy magyar kisebbségi közösséget érintő folyamatos jogsértésekkel, melyekről dr. Bauer Edit (Szlovákia), Tőkés László (Románia), dr. Józsa László (Vajdaság) és Kovács Miklós (Kárpátalja) számolt be. 2001-ben pedig *A vajdasági autonómia visszaállítása – egy multietnikus modell* címmel mutattuk be e veszélyeztetett régió helyzetét, szintén a Kongresszusban. Számos más felvidéki kulturális és tájékoztatási aktivitásunk mellett, 2009-ben felejthetetlen élményben volt részem, amikor a magyar diaszpóra egyetlen képviselőjeként a dunaszerdahelyi stadionban rendezett nagygyűlésen felszólalhattam a szlovák nyelvtörvény ellen tiltakozva.

Az évek során számtalan magyarországi és magyar kisebbségi vezető látogatását szerveztük meg a washingtoni döntéshozók hiteles tájékoztatása céljából (Sütő András, dr. Halzl József és dr. Duka-Zólyomi Árpád, dr. Orosz Ildikó, nt. Vetési László, dr. Józsa László, Milován Sándor, Tőkés László, Nt. Kató Béla, dr. Martonyi János, dr. Habsburg Ottó és családja, Sára Sándor, dr. Hatos Pál és mások).

1994-ben egy soha nem remélt történelmi lehetőséggel találtuk szemben magunkat: az USA és Nyugat-Európa elkezdett komolyan gondolkodni a NATO bővítésén, az újonnan demokratikus közép-európai országok NATO-tagságának lehetőségén. Amíg az európaiak haboztak, Clinton elnök – felismerve a bővítés előnyeit és egyben kb. húszmillió közép- és kelet-európai származású amerikai szavazó ez iránti elkötelezettségét – bevonta az ún. „ethnic” vagyis népcsoportokat, így minket amerikai magyarokat is a NATO-bővítéssel kapcsolatos tárgyalásokba.

1994 és 1998 között felejthetetlen vitákban és egyezkedésekben vettünk részt Clinton elnökkel, Gore alelnökkel, Sandy Bergerrel, a Nemzetbiztonsági Tanács vezetőjével, Strobe Talbottal, a Külügyminisztérium államtitkárával, Dan Frieddel, a külügyminisztérium helyettes államtitkárával és másokkal Milwaukee-ban (Cleveland), majd többször a Fehér Házban. Alkalmakként kb. húszan (8–10 lengyel, 5–6 magyar, 3–4 cseh és szlovák, néha pár szlovén) képviselte az amerikai népcsoportokat, és amíg az Adminisztráció a kritikus véleményeket ütköztette – a *New York Times* végig ellenezte a bővítést –, addig mi állandóan az újonnan felszabadult szülő hazánk függetlenségét, szabad döntési jogát hangoztattuk, és azt, hogy az akkori történelmi lehetőség elmulasztása (főleg Oroszország fenntartásai miatt) egy később helyrehozhatatlan mulasztást jelentene. A napjainkban Ukrajnában uralkodó krízist figyelve, ez az álláspont azóta be is bizonyosodott.

Mivel az akkori Horn-kormány volt az egyetlen a régióban, amelyik népszavazást tartott országa NATO-tagságáról, ezért Budapesten a Parlamentben, Miskolcon és Debrecenben, kb. 500 embert bevonva és széles sajtójelenléttel a Koalíció három nyilvános konferenciát rendezett a népszavazást megelőzően. Ezekben 35 külföldi és magyar előadó ismertette meg a magyar szavazókat a NATO-szövetség valós előnyeivel és az azzal járó köteleességekkel is. Kiváló magyar intézményekkel működünk együtt – Magyar Tudomány Akadémia, Magyar Atlanti Tanács, az 1945 Alapít-

vány, a Batthyány Alapítvány, az 1956 Magyar Forradalom Intézete és mások. Nagy erőfeszítés volt ez a Koalíció számára, de mindannyian értettük, ha a magyarok nem támogatják saját hazájuk NATO-tagságát, hogyan várhatjuk el, hogy az amerikai Szenátus jóváhagyja azt. Végül is 1997. november 16-án a magyar szavazók 85 százalékban szavaztak *igennel*, majd 1998. május elsején az amerikai Szenátus 80:19 arányban jóváhagyta Lengyelország, Magyarország és Csehország felvételét az atlanti szövetségbe.

A fentebb leírt folyamat nemcsak hihetetlen sikerélmény, de tanulságos lecke is volt számunkra: aktív szorgalmazói lehettünk egy fontos történelmi döntésnek, amelyben a magyar és amerikai érdekek megegyeztek. Mi Magyarország biztonságát, nyugati (újra)integrációját, amíg az USA a stabilitási és biztonsági zóna kiszélesítését, az új demokráciák megerősítését akarta elérni.

Ugyanakkor az évek során azt is meg kellett tanulnunk, hogy ahol a (vélt vagy valós) érdekek különböztek, ott, akárhogyan próbálkoztunk, nem értük el a remélt eredményt. Ilyen példa a magyar közösségek autonómiatörekvéseinek támogatása, aminek jogi alapját az amerikai döntéshozók egyszerűen nem ismerik el. Bár véleményem szerint a kollektív jogok léteznek az USA-ban is – pl. az indián törzseké vagy a csoportos perek (class action suits) esetében –, az amerikai döntéshozás a „collective” jogot nem ismeri el. Ennek ellenére több esetben sikerült legalább részeredményeket elérni, pl. az erdélyi egyházi restitúció kérdésében, együttműködve Tom Lantos magyar származású kongresszusi képviselővel, a Magyar Emberi Jogok vagy más ügyben a Szlovákiai Magyar Bizottmány vezetőivel.

Jó kapcsolatot teremtettünk mind a Romániába és Szlovákiába delegált amerikai nagykövettekkel, mind a szomszédos országok ügyeivel foglalkozó amerikai külügyi tisztviselőkkel. Részben ennek köszönhetően, 2002 végén az akkori amerikai nagykövet „elejtett” megjegyzésére, hogy talán hasznos lenne, ha a Koalíció tagjai pár tucat Nástase miniszterelnöknek címzett levélben harcolnának a kolozsvári Református Kollégium visszatérítése ügyében, két nap alatt száz levél érkezett az elnök irodájába az USA minden részéről. Úgy éreztük, részben ezért történt, mindannyiunk nagy öröme, hogy 2003 januárjában a kollégium visszakapta a (teljesen lerobbant) történelmi épületét. Akkor viszont koalíciós tagunk, Nadas Gabriella vezetésével nagy gyűjtésbe kezdtünk, nemcsak a már 1992 óta általa kiválóan adminisztrált ún. Keresztstülői Ösztöndíj alap gyarapítására, hanem az épület tatarozására is.

Itt megemlíteném, hogy a tájékoztatási tevékenységünk egyik érdekes eleme olyan programok megvalósítása, amelyek 2003-ban 22 magyar parlamenti képviselőt, 2004-ben 8 magyar polgármestert és 2006-ban 9 magyar gimnáziumigazgatót részesítettek háromhetes amerikai tanfolyamban; a Koalíció, illetve a budapesti amerikai nagykövetség és a külügyminisztérium közreműködésével.

A tájékoztatáson kívül a Koalíció másik feladatköre az oktatás és magyar kultúra ismertetése az Egyesült Államokban. Az oktatás vezetőképzésnek is mondható, és pont ezzel a céllal működtettük 1995 és 2000-ben a Fehér Házi Gyakornoki Programunkat amerikai magyar egyetemisták számára. Be is bizonyosodott a vezetőképzés reménye, amikor az 1994-ben gyakornokként jelentkező Teleki Maximilian 2004-ben a Koalíció elnöke lett!

A kilencvenes években sok megkeresés érkezett hozzánk magyar egyetemisták-tól, akik amerikai egyetemeken részösztöndíjat nyertek, de a szükséges összeget már nem tudták előteremteni. Ezért született 1997-ben a Koalíció „Dr. Elemér és Éva Kiss Ösztöndíj Programja”, amiben az utolsó 18 évben 60 magyarországi és Kárpát-medencei hallgató részesült.

Végül 2005-ben dr. Simonyi Károly segítségével megalapítottunk egy „Kongresszusi Gyakornoki Program”-ot. Ennek a lényege, hogy az egyetemi tanulmányait

már befejezett gyakornok három-négy hónapos kongresszusi, vagy más civil szervezeti munkával Washingtonban olyan tapasztalatot szerezzon, ami hazatérése után a magyar vagy Kárpát-medencei civil társadalomban is hasznosítható. Immár közel 40 gyakornok végezte el ezt az értékes programot, ami jelenleg a magyar kormány által létrehozott Hungary Initiatives Foundation (HIF) támogatásával működik.

A magyar kultúra ismertetése is feladataink közé tartozik. Az évek során írók, képzőművészek, kórusok, fényképészek, filmesek, tánccsoportok tucatját hívtuk meg és mutattuk be több amerikai városban tagszervezeteink segítségével. A kilencvenes években hosszú ideig dolgoztunk a Duna TV tengerentúli adásának megszervezésén. Különböző rendezvényekkel és a *Torn from the Flag* című dokumentfilm elkészítésének támogatásával és amerikai bemutatásával jelentős szerepet vállaltunk az 1956-os Forradalom ötvenedik évfordulójának méltó amerikai megünneplésében. 2013-ban a washingtoni Smithsonian Múzeum és a Balassi Intézet által szervezett, hihetetlenül sikeres *Hungarian Heritage: Roots to Revival* elnevezésű fesztivál megszervezésében vettünk részt. Tavaly a holocaust hetvenedik évfordulójának megemlékezésére New Yorkban az ENSZ épületében, Washingtonban a Kongresszusban és a Kossuth Házban szerveztünk *Karl Lutz és a legendás budapesti üvegház* elnevezésű kiállítást. Kiváló partnereink között találhatók a Kommunizmus Áldozataiért Alapítvány, a Lantos Foundation for Human Rights and Justice, a Carl Lutz Foundation Budapest és az Institute for Democratic Transition. Másfél éve komoly segítséget jelent egyes projektek megvalósításában a Hungary Initiatives Foundation támogatása is.

Felelősséget érzünk az amerikai magyar közösség, főleg a Koalíció jövője iránt. Mivel a távolságok igen nagyok ebben az országban, komoly kihívást jelent tagszervezeteink és tagjaink egybentartása. Ennek áthidalására 2008 óta nyolc alkalommal rendeztük meg a Hungarian Americans Together (Amerikai Magyarok Együtt) konferenciákat, amikor is különböző városokban (Chicago, Boston, Cleveland, Washington, Atlanta) több államból összegyűlnek a régió magyarjai egy-egy hétfégi ismerkedésre, eszmeeserésre vagy tréningre és szórakozásra.

Minden tavasszal a Koalíció nagyszabású washingtoni gálaestet szervez, aminek bevétele az ösztöndíjalapunkat gyarapítja. Decemberben – az évi tanács- és taggyűlésünkkel egy időben – Fehér Házi Tájékoztatót és Mikulás vacsorát rendezünk tagjaink, támogatóink és vendégeink részére. Mindkét alkalommal elismerésben részesítjük azokat az egyéneket és szervezeteket, amelyek sokat tesznek az amerikai magyarok együttműködéséért.

Amikor lehet, jó kapcsolatokat ápolunk a mindenkori magyar kormánnyal és az USA-ba delegált tisztségviselőkkel. Értékeljük, hogy a jelenlegi magyar kormány végre kinyújtja a kezét a nyugati diaszpóra irányába is, és a magyar nemzet részeként kezel minket. Évekig képviseltük a Koalíciót először a MÁÉRT, most a Diaszpóra Tanács budapesti gyűlésein. Örömmel veszünk részt mentorként a Körösi Csoma Sándor gyakornoki programban, mert látjuk, hogy az ide küldött fiatal magyarok élénkítik az amerikai magyar szellemet, szervezeteket és programokat.

Gyakran megállapítjuk, hogy közösségünk korosodik. Fontos, hogy legyen utánpótlás, hogy a fiatalok vállaljanak vezető szerepet. Ebben a cserkészek élen járnak – mindannyiunknak tanulni kell tőlük. Nagy kihívást jelent, hogy az „új magyarok” főleg gazdasági okokból és gyakran illegálisan tartózkodnak az USA-ban. Természetes, hogy máshogy viszonyulnak hazájukhoz és magyar identitásukhoz, mint pl. az 1945-ös vagy 1956-os magyar diaszpóra tagjai.

Fontos kérdés számunkra, hogy lehet-e magyar identitásérzete egy magyarul nem beszélő egyénnek? Bár sokan továbbra is vallják, hogy „nyelvében él a nemzet”, láthatjuk magunk körül az amerikai olaszokat, görögöket és íreket, akik erősen kötőd-

nek gyökereikhez, bár a nyelvet már nem beszélik. Kötődésük a kultúrájukon alapul: a szokások, az ételek, a zenéjük határozza meg identitásukat. Nem kell messze mennünk erre jó példát keresni, mert a Koalíció elnöke, Teleki Max spanyolul és angolul remekül beszél, de magyarul keveset ért. Ugyanakkor átérzi a magyarságát – természetesen büszke a Teleki névre, gyakran utazik a Kárpát-medencébe, és mindent megtesz azért, hogy a számunkra oly fontos amerikai–magyar kapcsolat visszatérjen az őszinte barátság és kölcsönös tisztelet medrébe.

Cleveland, 2015. január

